

УДК: 37.014:06.053

МАРИНА КРИВОНІС

м. Луганськ, Україна

**СТАН І УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РОЗВИТКУ
ВЧИТЕЛІВ США (ЗА МАТЕРІАЛАМИ TALIS)**

**STATE AND CONDITIONS OF TEACHERS' PROFESSIONAL ACTIVITY
AND DEVELOPMENT IN THE USA (BASED ON TALIS)**

Актуалізовано питання професійної діяльності вчителів у школах США. Проаналізовано теоретико-методологічні підходи в дослідженні професійної діяльності педагогічних кадрів, розглянуто соціальні особливості їх професійної практики. Висвітлено та охарактеризовано ключові аспекти вивчення професійної діяльності молодих учителів США, узагальнено досвід роботи американських учителів середньої ланки та керівників навчальних закладів. Окреслено перспективи використання позитивного досвіду професійної діяльності і розвитку вчителів США в освітньому просторі України.

Ключові слова: освітня система країни, професійна діяльність, програма підготовки вчителів, кар'єрне зростання, Міжнародна служба з питань викладання та навчання, об'єднання та спілки вчителів.

Актуализированы вопросы профессиональной деятельности учителей в школах США. Проанализированы теоретико-методологические подходы в исследовании профессиональной деятельности педагогических кадров, рассмотрены социальные особенности их профессиональной практики. Исследованы и охарактеризованы ключевые аспекты изучения профессиональной деятельности молодых учителей США, обобщен опыт работы американских учителей среднего звена и руководителей учебных заведений. Определены перспективы использования позитивного опыта профессиональной деятельности и развития учителей США в образовательном пространстве Украины.

Ключевые слова: образовательная система страны, профессиональная деятельность, программа подготовки учителей, карьерный рост, Международная служба по вопросам преподавания и обучения, объединения и сообщества учителей.

Issues of professional activity of teachers at the U.S. schools have been actualized. Theory-practice approaches to the research of professional activity of teaching staff have been analyzed and social peculiarities of their professional practice have been considered. Key aspects of the study of young teachers' professional activity in the USA have been investigated and analyzed; the experience of American secondary school teachers and school principals' activities has been generalized.

Prospects of using U.S. teachers' professional activities and development positive experience in the educational field of Ukraine have been defined.

Key words: educational system of the country, professional activity, teacher training program, career promotion, Teaching and Learning International Survey, teacher associations and communities.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасні завдання, які стоять перед освітньою системою та вчителями, продовжують невпинно посилюватися. В умовах сучасної економіки, де попит на висококваліфікованих фахівців постійно зростає, важливим завданням багатьох країн постає перетворення традиційних моделей навчання на виявлення та ефективний розвиток усіх академічно талановитих студентів. Це в свою чергу передбачає створення науково обґрунтованих систем освіти, у яких керівники шкіл та вчителі виступають як професійні співтовариства з владою, що надає необхідний доступ до державної системи підтримки в процесі здійснення освітніх змін [1, с. 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку педагогічної освіти в США протягом тривалого часу досліджувалися такими українськими науковцями, як О. Глузман, Н. Гольцова, Т. Кошманова, Л. Талалова. Дослідженням системи неперервної педагогічної освіти США займалися такі американські науковці, як Е. Броді, К. Дей, Дж. Закс, Дж. Кілліон, Х. Перратон, М. Фуллан.

Формулювання мети статті. Метою статті є виявлення ефективності Міжнародної служби TALIS в оцінці сучасного стану системи освіти США та професійного розвитку американських учителів.

Вклад основного матеріалу дослідження. Першим інформаційним джерелом щодо сучасного стану освітніх систем країн, зокрема щодо порівняння перспективних умов викладання та навчання в країні на міжнародному рівні є Міжнародна служба з питань викладання та навчання (Teaching and Learning International Survey – TALIS) Організації з питань економічної співпраці та розвитку (Organization for Economic Cooperation and Development – OECD). Головною метою TALIS є допомогти країнам виявити недоліки власної внутрішньої системи освіти, переглянути та розробити політику щодо надання професії вчителя більш привабливого та ефективного соціального статусу.

TALIS вивчає важливі аспекти професійного розвитку вчителів, їх педагогічні переконання, практичну діяльність, оцінку професійної діяльності з боку шкільного керівництва. Крім цього, аналітична система TALIS дає можливість виявити країни, що стикаються з аналогічними освітніми проблемами, диференціювати різні підходи для їх вирішення та відстежити результати певної освітньої політики.

З огляду на результативність освітніх політик країн у порівняльному аспекті TALIS дає країнам поштовх прагнути більш ефективної освітньої політики, тим самим підвищувати якість освітнього рівня в країні, який в свою

чергу відбивається в стрімкому розвитку державної економіки, культури та науки, уможливорює вносити вклад в аналіз власної системи освіти та розробляти політику реформ з усунення недоліків [6].

Перший цикл досліджень TALIS під назвою «Досвід молодих учителів» був проведений 2008 року у 24 країнах світу, метою якого було вивчення професійної діяльності молодих учителів середньої ланки освіти, зокрема 8 % з яких мали досвід викладання в школі два роки і менше. Діючим та головним чинником циклу досліджень став той факт, що в деяких країнах майже половина молодих учителів залишають професійну сферу в перші роки своєї фахової діяльності у зв'язку з різними факторами, здебільшого такими, як психологічний клімат у класі та почуття низької власної самоефективності. Існування таких негативних явищ спричиняє ризик невинного фінансування наставництва (mentoring) молодих спеціалістів, недостатнього наповнення кадрового складу шкіл [3, с. 3]. Так, у результаті досліджень програми циклу було опубліковано та оприлюднено доповідь «Досвід молодих учителів. Результати TALIS 2008» («The Experience of New Teachers. Results from TALIS 2008»), у якій освітлюються та аналізуються ключові аспекти вивчення професійної діяльності молодих вчителів за такими розділами:

- 1) професійна діяльність молодих фахівців як першочергове стратегічне явище;
- 2) визначення статусу шкіл, у яких працюють молоді вчителі;
- 3) розвиток програм підтримки молодих спеціалістів;
- 4) результативність роботи молодих вчителів;
- 5) політика керівництва шкіл щодо професійної адаптації молодих фахівців.

На довершення до аналітичних даних окремим розділом у доповіді пропонується система подолання окреслених проблем, які можна розглядати як дійовий результат проведеного циклу дослідження [3, с. 4].

Більш детально зупинимося на другому циклі програми TALIS–TALIS 2013, який триває дотепер та націлений на вивчення досвіду роботи вчителів середньої ланки та керівників навчальних закладів, у яких вони працюють [6]. У чинній програмі беруть участь 33 країни, зокрема: Об'єднане Королівство (Англія), США, Австралія, Бельгія (Фландрія), Канада (провінція Альберта), Чилі, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Ісландія, Ізраїль, Італія, Японія, Республіка Корея, Мексика, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Словаччина, Іспанія та Швеція.

Метою проведення циклу програми TALIS 2013 є вивчення професійного розвитку вчителів та умов, завдяки яким реалізується навчальний процес у школах, а саме [5]: підготовка та професійний розвиток учителів; статус та оцінка професійної діяльності вчителя; психологічні умови викладання та навчання в школі; керівництво школи; професійні переконання вчителів; педагогічна діяльність вчителів.

Цикл програми включає шість етапів дослідження:

- 1) розробку та складання анкет (січень–липень 2011 р.);
- 2) отримання первинної інформації (анкетування), вересень 2011 р.;
- 3) контрольну частину (березень–травень 2012 р.);
- 4) цикл досліджень у країнах Південної та Східної Європи (вересень–грудень 2012 р.);
- 5) цикл досліджень у країнах Північної та Західної Європи (березень–травень 2013 р.);
- 6) первісний звіт циклу програми (червень 2014 р.).

Анкети циклу оцінювання поточної ситуації в навчальних закладах, вчителів та керівників шкіл були складені Експертною групою з розробки методики збору інформації (Instrument Development Expert Group). Під час укладання спрямованість опитувальних листів та анкет обговорювалися з органами представництва вчителів у країнах, які беруть участь у програмі TALIS. Анкети було відповідно укладено у двох варіантах – для вчителів та для керівників шкіл. Усі результати, імена учасників та навчальні заклади, де проводилися опитування, залишатимуться конфіденційними. Всього для участі в програмі без попереднього ранжування було обрано 200 шкіл у кожній країні та 20 вчителів у кожній школі.

Набута інформація, якою сьогодні володіє програма, вже обговорювалась представниками OECD у рамках Міжнародного саміту викладацької діяльності (2012 International Summit on the Teaching Profession), проведеного в березні 2012 р. в м. Нью-Йорк, США. Аналізуючи доповідь представників OECD – заступника директора освіти та спеціального радника з освітньої політики, генерального секретаря Андреаса Шлейхера (Andreas Schleicher) та старшого аналітика Кріштен Везербай (Kristen Weatherby) щодо змісту програм підготовки вчителів XXI століття, вони повинні враховувати такі компоненти, як [4, с. 10–11]:

- чітко окреслені стандарти для майбутніх учителів;
- принцип контролю та звітності щодо володіння вчителями компетенціями, передбаченими програмами;
- організовану систему керівництва практичною діяльністю вчителів-стажерів;
- посилення в школах системи менторства молодих вчителів;
- розвиток та поширення обміну педагогічним досвідом між учителями-стажерами;
- збільшення можливостей використання вчителями інформаційних та комунікаційних технологій;
- місцеві об'єднання та спільноти вчителів;
- вирішення психолого-педагогічних проблем, що виникають у класі.

Щодо власного виявлення проблем освіти на місцевому рівні середні школи округу Монтгомері (штат Меріленд, США) повідомили про труднощі мультикультурного досвіду навчання, що були спричинені різким впливом в

округ іноземних студентів. Подальша обробка результатів внутрішнього шкільного контролю визначила різку неоднорідність навчальних досягнень учнів, як результат, перед дирекцією округу постало питання прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Задля вивчення проблеми керівництво округу відвідало ряд країн Європи та Азії. Підсумком дослідження стало створення адміністрацією, директорами та вчителями шкіл округу розподілених керівних груп, які поширювали найкращий досвід викладання в мультикультурних школах. Наприклад, було вирішено впровадити додаткову посаду вчителя – експерт-консультант (expert consulting teacher), обов'язки якого полягали в наданні допомоги вчителям-новачкам та вчителям, які відчували будь-які професійні труднощі. Тим самим експерти давали оцінку педагогічної діяльності вчителів задля вдосконалення професійних навичок.

Експерти з розвитку персоналу працювали індивідуально як з учителями, так і зі школами округу щодо покращення якості викладання на місцевому рівні [4, с. 17–18]. Результати зазначеного етапу контролю якості викладання засвідчили:

- кількість молодих вчителів, які бажають продовжувати свою професійну кар'єру, зросла на 15 %;
- збільшилась роль індивідуального наставництва;
- підсилився контроль рівня викладання в школах округу;
- покращився рівень якості знань учнів;
- позитивний досвід викладання в полікультурних школах набув стрімкого поширення.

Таким чином, обравши шляхи вирішення проблеми мультикультурного навчання, дирекція шкіл одночасно вдавалася до підвищення кваліфікації вчителів та їх кар'єрного зростання, даючи можливість послідовно опанувати нововведені посади [4, с. 19].

У рамках проведеного Міжнародного саміту викладацької діяльності представники освітньої виконавчої влади США зазначили, що участь у циклі досліджень TALIS допомагає керівництву шкіл зосередитися на професійному розвитку вчителів, об'єктивно оцінити їх професійні можливості, простежити зворотній зв'язок у навчальному процесі задля підвищення його ефективності, оцінити роль вчителя в класі та відстежити особливості відносин «вчитель-учень». Також цикл TALIS зіграв важливу роль у плануванні подальшого професійного розвитку вчителів і директорів американських шкіл, виявленні сильних і слабких сторін системи управління в школах та тісному співробітництві профспілок вчителів і шкільної адміністрації [2].

Висновки результатів дослідження. Незважаючи на те, що завданням Міжнародної служби TALIS є оцінка ефективності систем освіти країн в цілому, а не порівняння окремих освітніх закладів та установ, очевидно, що багато важливих рис розвитку та функціонування освітніх систем, а також їх вплив на освітній контекст можуть бути оцінені безпосередньо через діяльність окремих

установ та учасників освітнього процесу. Подаючи інформацію про фінансові та людські ресурси, про функціонування та еволюцію освітніх систем різних країн, представлені службою у ході дослідження результати дозволяють порівняти стан освітніх систем країн у світовому масштабі.

Перспективи подальших розвідок. Після завершення всіх етапів дослідження вважаємо за доцільне відстежити та проаналізувати результати циклу програми відповідно до поставленої мети.

Література

1. Creating Effective Teaching and Learning Environments. First Results From TALIS. Teaching and Learning International Survey. – Paris : OECD Publications, 2009. – 305 p.
2. Jackson A. Five Lessons from the International Summit on the Teaching Profession [Electronic resource] / A. Jackson // Education Week. Global Learning. – Mode of access: <http://blogs.edweek.org/edweek/global_learning/2012/03/five_lessons_from_the_international_summit_on_the_teaching_profession.html>.
3. Jensen B. The Experience of New Teachers : Results From TALIS 2008. Teaching And Learning International Survey / B. Jensen et. al. – Paris : OECD Publishing, 2012. – 112 p.
4. Teaching and Leadership for the Twenty-First Century. The 2012 International Summit on the Teaching Profession. Asia Society. – Pearson Foundation, 2012. – 36 p.
5. Teaching and Learning International Survey (TALIS). TALIS 2013. – OECD. Directorate for Education [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/document/6/0,3746,en_2649_39263231_47766184_1_1_1_1,00.html>.
6. Teaching in Focus. – OECD (Organization for Economic Cooperation and Development). Directorate for Education [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.oecd.org/document/38/0,3746,en_2649_39263231_50480678_1_1_1_1,00.html>